

بررسی خصوصیات کمی و کیفی عملکرد ژنوتیپ‌های گندم دیم تحت شرایط آبیاری تکمیلی

Study on yield quantitative and qualitative characteristics of dryland wheat genotypes under supplemental irrigation conditions

زین العابدین طهماسبی سروسنانی^۱، ابراهیم روحی^۲ و سید علی محمد مدرس ثانوی^۳

چکیده

به منظور تعیین مناسب‌ترین مرحله فنولوژیک ارقام گندم دیم جهت آبیاری تکمیلی و اثر آن بر صفات کمی و کیفی عملکرد دانه، آزمایش مزرعه‌ای در ایستگاه تحقیقاتی قاملو از توابع شهرستان قروه در استان کردستان طی سال زراعی ۱۳۷۷-۷۸ انجام شد. این بررسی در قالب طرح کرت‌های خرد شده در چهار تکرار انجام گرفته است. عامل اصلی شامل تیمارهای آبیاری در چهار مرحله رشد همراه با شاهد (بدون آبیاری) و عامل فرعی شامل شش ژنوتیپ گندم دیم بود. نتایج آزمایش نشان داد که همبستگی بین عملکرد با تعداد سنبله در متر مربع معنی‌دار ($r = 0.526^{***}$) بود. در میان ژنوتیپ‌ها رقم سبلان با متوسط ۲۲۱۴ کیلوگرم در هکتار در تیمارهای مختلف آبیاری دارای بیشترین عملکرد و رقم سرداری با متوسط عملکرد ۱۵۰۲ کیلوگرم در هکتار دارای حداقل عملکرد بود. بیشترین درصد پروتئین دانه مربوط به رقم گلینسون در تیمار شاهد (۱۵/۸۱ درصد) و کمترین آن متعلق به ژنوتیپ "S"/Bb Kvz/Tm 71/3/Moya (۱۲/۲۳ درصد) در شرایط آبیاری در مراحل کاشت + شیری شدن دانه بود. به‌طور کلی انجام یک‌بار آبیاری در مرحله شیری شدن دانه در رقم سبلان موجب ۵۴ درصد افزایش عملکرد دانه (نسبت به شاهد) شد و بیشترین عملکرد دانه را تولید نمود.

واژه‌های کلیدی: گندم دیم، آبیاری تکمیلی، خصوصیات کمی و کیفی.

مقدمه

از مجموع ۷۰۰۸۳۱ هکتار سطح زیر کشت محصولات زراعی استان کردستان سطحی معادل ۵۰۱۵۱۷ هکتار (۷۱/۵ درصد) به کشت گندم اختصاص دارد و از این مقدار ۴۵۶۸۱۳ هکتار (۹۱/۸ درصد) به گندم دیم و ۴۴۷۰۴ هکتار (۸/۹۱ درصد) به گندم آبی اختصاص دارد. (آمار نامه کشاورزی، ۱۳۷۵). از طرف دیگر سالیانه حجم قابل توجهی از نزولات آسمانی استان بدون هیچ‌گونه بهره‌برداری به صورت روان‌آب از طریق رودخانه‌های مختلف

از این استان خارج می‌شود بنابراین چنانچه تمهیداتی در راستای مهار آب‌های استان انجام گردد تا بخشی از آب ذخیره شده در زراعت‌های دیم مورد استفاده قرار گیرد در افزایش عملکرد گندم و سایر محصولات زراعی دیم‌زارهای استان نقش بسیار مؤثری خواهد داشت.

استفاده از روش‌های آبیاری مناسب، آبیاری تکمیلی و جمع‌آوری آب از جمله راهکارهایی هستند که از خطر تولید محصولات زراعی در مناطق خشک و نیمه خشک کاسته و به این ترتیب باعث پایداری نسبی عملکرد در این مناطق

تاریخ دریافت: ۱۳۸۰/۱/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۰/۷/۱۷

۳- استادباران دانشگاه تربیت مدرس - تهران

۲- کارشناس ارشد مرکز تحقیقات جهاد کشاورزی کردستان